

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 11 (Haziran/June 2023), s. 775-797.
Geliş Tarihi-Received: 25.05.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 17.06.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1302735

Medya Okuryazarlığı ve Türkçe Öğretimi

Media Literacy and Turkish Teaching

Önder POTUR*

Öz

Ana dili öğretimi olarak Türkçe derslerinde okuma, dinleme, konuşma ve yazma; medya okuryazarlığı eğitiminde ise erişim, analiz, değerlendirme ve üretim becerileri kazandırılır. Bu çerçevede gelişen medya ve teknoloji sürecinde okullarda Türkçe dersleri ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilerek verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı medya okuryazarlığı ve Türkçe öğretimi alanlarının ilişkilendirilmesini değerlendirmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmış ve Türkçe öğretimi ve medya okuryazarlığına yönelik ulusal ve uluslararası alanyazın taraması yapılmıştır. Yapılan doküman incelemesi neticesinde medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı eğitimi, Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesi başlıkları altında analiz, tartışma, yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma neticesinde Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığı eğitiminin ders programı, beceri, kazanım ve ortak metin olarak ilişkilendirilebileceği anlaşılmıştır. Türkçe derslerinde medya metinlerinin temel dil becerilerinin kazandırılmasına yönelik medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkili olarak kullanılması Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesini sağlamaktadır. Araştırmanın sonuç bölümünde medya okuryazarlığı eğitimi ve Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesine yönelik öneriler verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Medya okuryazarlığı, Türkçe öğretimi, dil becerileri, ilişkilendirme.

Abstract

Reading, listening, speaking and writing in Turkish lessons as mother tongue teaching; in media literacy education, access, analysis, evaluation and production skills are gained. In this context, it is thought that it would be appropriate to associate Turkish lessons with media literacy in schools in the process of developing media and technology. The aim of this study is to evaluate the association of media literacy and Turkish teaching fields. In the study, the document review method, one of the qualitative research methods, was used and a national and international literature review was conducted on Turkish teaching and media literacy. As a result of the document review, analysis, discussion, comments and evaluations were made under the titles of media literacy, media literacy education, associating Turkish teaching with media literacy. As a result of the research, it has been understood that Turkish teaching and media literacy education can be associated with curriculum, skills, learning outcomes and common text. The use of media texts in Turkish lessons in relation to media literacy skills for the acquisition of basic language skills provides a link between Turkish teaching and media literacy. In the conclusion part of the research, suggestions for media literacy education and associating Turkish language teaching with media literacy are given.

* Öğr. Gör. Dr., Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, e-posta: opotur@bandirma.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8805-6871.

Keywords: Media literacy, Turkish teaching, language skills, association.

1. Giriş

Yazılı tarihin başlangıcından itibaren, okuryazarlık tek başına bir anlam taşımayan harfleri kâğıt üzerinde bir araya getirerek, anlamlı sözcükler hâline getirme becerisi olarak açıklanmıştır (Şahin, 2011; Tüzel, 2012; Gün ve Demirel, 2020; Bilici, 2020; Koç, 2022). Günümüzde ise bilgiler, haberler ve olaylar sadece bir kâğıt üzerindeki kelimelerle bireylere ulaşmamakta, bundan çok daha fazla farklı medya araçlarıyla, resim ve seslerle bireylere ulaşmaktadır. Okuryazarlık kavramı basılı ve yazılı olan dokümanlarda yüzeysel anlamı okuyabilme anlamını günümüzde değiştirmiş, iletişim araçlarının farklılaşmasıyla beraber yetersiz kalmış, bununla birlikte okuryazarlık anlamı zamanla genişlemeye başlamıştır (Freire ve Macedo, 1998; Yaylı, 2010). Bu genişlemeyle görsel okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, internet okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede medya iletileri kişileri bilgilendirmekten ziyade onların inançlarını, değer yargılarını, davranışlarını ve farklı yönleriyle hayata bakış açılarını değiştirmesi ve etkilemesi medya ve okuryazarlık kavramlarının birlikte kullanılmasını sağlamıştır (Önal, 2007).

Medya okuryazarlığının temeli 17. yüzyıldan itibaren modern medyanın değişimiyle beraber batı ülkelerinde bilinçli ve aktif vatandaşlığın gelişmesi, millî uyanış, faydacılık ve işçi hareketlerine dayanmaktadır (Kotilainen, 2009, s. 144, Bilici, 2020, s. 27'den). Medya okuryazarlığı; iktidar ve toplum ilişkisi kapsamında baskı, propaganda, kazanç elde etme veya toplumun düşüncelerini idarecilere duyurma aracı olarak medyanın dilini okuma gereksiniminden ortaya çıkmıştır (Şahin, 2011; Bilici, 2020; Koç, 2022). Son yüzyıl içerisinde Frankfurt Okulu temsilcileri, Michel Foucault, Antonio Gramsci, Henry A. Giroux, Paulo Freire, Peter McLaren, Noam Chomsky ve Edward S. Herman gibi önemli düşünür ve araştırmacıların medya okuryazarlığının gelişmesinde önemli katkıları olmuştur (Şahin, 2011). Medya okuryazarlığı kavramının çıkışını etkileyen bir başka unsur da önemli bir kitle iletişim aracı olarak gazetenin insan hayatındaki yeri ve öneminin artmasıdır (Bilici, 2020). Etkili bir kitle iletişim aracı olan radyo ve televizyonun yaygınlaşmasıyla toplumsal hayatta yeni gelişmeler meydana gelmiş ve medya okuryazarlığı dünyanın birçok ülkesinde değişen toplumsal hayatın bir yansıması olarak eğitim programlarının bir parçası olmuştur. Günümüzde ise internetin sağlamış olduğu etkili iletişim ortamıyla medya okuryazarlığı çok daha önemli hâle gelmiştir.

Günümüzde medya ve iletişim araçlarının gelişimi ile birlikte kullanılan araç ve gereçlerin sayısı da artmıştır (Gün ve Demirel, 2020). Yapılan çalışmalara göre ülkemizde internet kullanımı hızlı bir şekilde artmakta ve kullanım amaçları içerisinde sosyal medya birinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2017, MEB, 2018a, s. 67'den; Uğurhan, 2021; Sayar, 2022). Yeni ortamları daha çok kullanmaları ve ilgili olmaları nedeniyle özellikle genç nesil yoğun bir biçimde medya mesajlarına maruz kalmaktadır. Doğru ve bilinçli bir biçimde kullanıldığında medya aracılığı ile çocuklar, gençler ve yetişkinler hem bilinçlenebilir hem de eğlenebilir. Ancak medya bilinçli bir şekilde kullanılmadığında, bireylere bu konuda bilinçlendirme yapılmadığında bu durum tehlikeli bir durum alabilmektedir. Bireyler; medya konusunda kendini sürekli yenilemezse medya okuryazarlığı düzeyi gerilemekte, yenilikleri takip edip medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmemezse kontrol medyanın eline geçebilmektedir (Şahin, 2011). Medya dünyasında sürekli değişim olmakta, medya sürekli el değiştirmekte, manipülasyon araçları sürekli bir değişime uğramaktadır. Medyanın bu etkisinden kurtulmak ve sorgulamak için bireylerin medya okuryazarlığı bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve yenilenmesi

gerekmektedir (Şahin, 2011; Bilici, 2020; Koç, 2022.) Medya okuryazarlığının merkezinde soruşturma, sorgulama pedagojisi olmalı; böylece izlenen, görülen ve okunan şeyler hakkında izleyici ve kullanıcı eleştirel sorular sorabilmelidir (Hobbs, 1998).

Yapılan çalışmalar; görsel, işitsel ve yazılı medya karşısında kendini koruyamayan öğrencilere ilköğretimin başlangıcından itibaren medya karşısında bilinçlendirilmelerine yönelik bir eğitim verilmesi gerektiğini göstermektedir (Şahin, 2011). Bu şekilde öğrenci; medya karşısında pasif olmaktan kurtulabilecek, medyanın dilini anlayabilecek, medyayı okuyabilecek bilgi ve becerileri edinerek iletişim sürecinde daha aktif bir birey olabilecektir. Bu çerçevede Batı ülkelerinde 1990 yılından bu yana ilköğretim düzeyinde Medya okuryazarlığı dersinin zorunlu olup olmaması bir tartışma konusudur (Bilici, 2020). Bu ülkelerin birçoğunda Dil Bilgisi, Matematik veya Fen Bilgisi dersleri gibi Medya Okuryazarlığı dersine de eğitim programlarında yer verilmiştir (Koç, 2022). Avusturya, Kanada, İngiltere’de olduğu gibi bazı ülkelerde ise medya okuryazarlığı bilgi ve becerileri Edebiyat, Sanat ve Vatandaşlık Bilgisi içerisinde yer almaktadır (MEB, 2006a; Bilici, 2020). Ülkemizde ise 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren Medya Okuryazarlığı dersi ilköğretim okullarında seçmeli ders olarak verilmektedir (MEB, 2006a).

Yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalarda medya okuryazarlığı çeşitli branş ve derslerle ilişkilendirilmiştir. Sneed, Wulfemeyer, Riffle ve Ommeren (1990), yaptıkları çalışmada öğrencilerin medyayı anlamaları ve sorgulamaları için medya eğitiminin lise Sosyal Bilimler programına dahil etmek gerektiğini dile getirmişlerdir. Van Bauwel (2008) araştırmasında çocukların eleştirel okuma becerilerini geliştirmek için görsel ve işitsel yetenekleri geliştiren medya faaliyetlerinin eğitim süreci içerisinde yer alması gerektiğini belirtmiştir. Jols ve Thoman (2008) medya okuryazarlığı etkinliklerinin program amaçlarına yönelik sosyal bilgiler, sağlık, yabancı dil ve diğer zorunlu derslerin içerisinde verilebileceğini ifade etmiştir. Ülkemizde de medya okuryazarlığının başka derslerle ilişkilendirilmesine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Altun (2010) medya okuryazarlığı konularını Sosyal Bilgiler programıyla ilişkilendirdiği araştırmasında öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinin geliştiğini dile getirmiştir. Bacaksız (2010) medya okuryazarlığı dersinde öğretim materyali olarak dergi ve gazetenin kullanılması üzerine yaptığı çalışmada bu uygulamanın okumayı olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Tanrıverdi ve Apak’a (2010) göre medya okuryazarlığı eğitimi bir beceri kazandırma süreci olarak ele alınmalı ve eğitim programlarında farklı derslerle ilişkilendirilmiş olarak verilmelidir. Tüzel (2012), araştırmasında Türkçe dersleri ile medya okuryazarlığı becerilerinin ilişkilendirilebileceğini belirtmiştir. Bu açıklamalardan medya okuryazarlığının başka derslerle ders, program, kazanım ve beceri boyutunda ilişkilendirilebileceği anlaşılmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı medya okuryazarlığı ve Türkçe öğretimi alanlarının ilişkilendirilmesini değerlendirmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamakta olup belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: s. 187). Araştırma sürecinde medya okuryazarlığı ve Türkçe öğretimi alanlarına yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde alanyazın taraması yapılmış, araştırmada bu alanların ilişkilendirilmesine yönelik analiz, tartışma, yorum ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırmanın medya okuryazarlığı ile Türkçe öğretiminin ilişkilendirilmesi kapsamında dil eğitimi ve medya eğitimi alanyazınlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı üzerine birçok tanım yapılmıştır. Masterman (1997) medya okuryazarlığını basılı ve elektronik medya mesajlarını okuma, çözümleme, değerlendirme ve kendi medya mesajlarını üretebilme becerisi olarak tanımlamıştır. Silverblatt ve Eliceiri (1997) medya okuryazarlığını kitle iletişim araçlarından alınan bilgileri sorgulayarak ve çözümlenerek bağımsız düşünceler geliştirmemizi sağlayan eleştirel düşünme becerisi olarak dile getirmiştir. Potter (2008), medya okuryazarlığını bireylerin karşılaştıkları medya mesajlarının anlamını yorumlamak için kendilerini medya ile karşı karşıya bırakırken aktif olarak kullandıkları bir perspektif seti olarak ifade etmiştir. Considine vd. (2009), medya okuryazarlığını basılı ve basılı olmayan metinleri içeren çeşitli formlara erişme, analiz etme, değerlendirme ve etkili bir şekilde iletişim kurabilme yeteneği olarak belirtmiştir. Koçak (2011), medyadan gelen mesajları anlamak, anlamlı kılmak ve yeniden üretmek, yani medya kullanıcılarının bu mesajları yeniden oluşturması şeklinde vurgulamıştır. Karakoyun'a (2014) göre medya okuryazarlığı, medyanın verdiği her türlü bilgi ve mesajı doğru şekilde mantık süzgecinden geçirip ihtiyaç duyulduğu an kullanma yeteneğidir. Karaman'a (2016) göre ise medya okuryazarlığı; medyanın farklı biçimlerine ulaşılmasını, mesajların analiz edilmesini, değerlendirilmesini, yeni içeriklerin üretilmesini ve paylaşılmasını içeren bir 21. yüzyıl temel becerisidir. Medya okuryazarlığının bu tanımlarına bakıldığında medya okuryazarlığının erişme, anlam kurma, analiz etme, eleştirel düşünme, yorumlama, değerlendirme, sorgulama ve üretme gibi birçok beceriyi içinde bulundurduğu anlaşılmaktadır.

Medya Okuryazarlığı sürecinde medyanın okunması, anlaşılması ve medya üretimine yönelik erişim, analiz, değerlendirme ve üretim becerileri bulunmaktadır (Johnson, 2001; Potter, 2008; Şahin, 2011; MEB, 2018a; MEB, 2018b). Erişim; belirli bir teknoloji bilgisi ile beraber bilgiyi bulmak, bilgiye erişmek, medya içeriğini kullanmaktır (Potter, 2008). Erişim becerisi internetin yapısını bilme, veri tabanlarını tanıma, farklı arama motorlarını tanıma, internette yer alan video veya müzik kütüphanelerini kullanma ve ileri düzey arama seçeneklerini kullanabilme gibi çeşitli uygulamaları kapsamaktadır (Şahin, 2011). Analiz; medya metinlerini okumak, seyretmek, bağlamı anlamak, eleştirmek, verilen bilginin arka planını ve ilişkilerini sorgulamak, metin çözümlemesi yapmaktır (Johnson, 2001). Analiz becerisi; izlenen yapıtın türünü seçebilme, önyargıları ve etiketleri belirleme, kullanılan propaganda tekniklerini saptama, kamera hilelerini belirleme, reklamlarda dikkat çekici unsurları gösterme gibi uygulamaları içermektedir (Şahin, 2011). Değerlendirme becerisi medya mesajlarının özelliklerini, amaçlarını, kapalı ve açık anlamlarını tespit etme ve mesaj ile ilgili bir karara varma becerilerinden oluşmaktadır (Tüzel, 2012). Değerlendirme becerisi içerisinde karakterlerin öyküye uygunluğunu saptama, reklamın sunduğu bilgilerin objektifliğini saptama, haberin doğruluğunu saptama, magazin programlarının gençler üzerindeki etkisini ifade etme gibi farklı uygulamalar olabilir (Şahin, 2011). Üretim, medyada üretilen mesajlara bir karşılık olarak öğrencilerin teknoloji aracılığıyla kendi medya mesajlarını üretmesi ve paylaşmasıdır (Bilici, 2020). Üretim becerisine yönelik web tasarımı becerisi geliştirme, farklı resim çekim modlarını uygun ortamda kullanma, kamera önünde konuşabilme, sosyal medya ortamında eleştirel yazma gibi uygulamalar yapılabilir (Şahin, 2011). Bu açıklamalardan medya okuryazarlığının amacının bireylere erişim, analiz, değerlendirme ve üretim becerilerini kazandırmak olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmacılar medya okuryazarlığı becerilerinin bireye birçok önemli kazanım sağlayabileceğini dile getirmiştir. Fadel ve Trilling (2009) medya okuryazarlığının analiz edebilme, değerlendirebilme, mesajları tekrardan oluşturabilme, medyanın toplumdaki rolünü anlayabilme, araştırma ve kendini ifade edebilme için birtakım yeterlilikler

sağlayacağını ileri sürmektedir. Bialik ve Fadel (2015) medya okuryazarlığının öğrencilerin farklı kültürden insanlar ile iletişim kurmayı ve çeşitli öğrenme yöntemlerini yerleştirmeyi; kendi kültürleri ve öğrenme yöntemleriyle ilgili pratik yapmayı; yaratıcılık, kendini ifade etme ve takım çalışması gibi birçok beceriyi göstermelerinde yardımcı olacağını ifade etmektedir. Jols ve Thoman'a (2008) göre medya okuryazarlığı, küresel medya kültürü içerisinde demokrasiyi benimsemiş vatandaş olabilmek için gerekli olan kendini ifade etme ve eleştirel düşünme becerilerini kazandırmaktadır. Bu açıklamalara göre medya okuryazarlığı becerilerini kazanmış bireylerin medya ortamında daha geniş bir bakış açısı sergileyebileceği, eleştiri ve iletişim becerilerini geliştirerek aktif bir vatandaş olabileceği söylenebilir.

Medya okuryazarlığı kapsamında medyayı okumak ve medyayı yazmak kavramları ortaya çıkmıştır (Şahin, 2011; Bilici, 2020; Koç, 2022). Okuma ve yazma becerisi olan bireyin bir yazıyı okuyup yazması gibi medya metinlerini okuması, medya mesajlarını kabullenmek yerine mesajın arka yüzünü, ikna edilmeye çalışılan düşünceyi çözümlyerek anlaması medyayı okumak olarak açıklanabilir (Geertz, 1980). Medyayı okuma; bir metni okumadan daha çok anlama, analitik düşünme, ilişkilendirme, karşılaştırma, sınıflandırma, çözümlenme, yorumlama, tartışma, değerlendirme ve ifade etme becerilerini içermektedir (Potter, 2008). Medyayı yazmak ise medya araçlarıyla bireylere verilen mesajlara karşılık alternatif medya içeriği üretmek ve bu içeriği çeşitli medya ortamlarında yayımlamaktır (Yoon, 2007, s. 7, Bilici, 2020, s. 29'dan). Buna göre medya mesajlarını okuyan bir bireyin bu medya mesajlarına karşı farklı medya mesajı hazırlaması ve paylaşması medyayı yazmak olarak tanımlanmaktadır.

Medya okuryazarlığında analiz sürecini gerçekleştirmek için bireylerin bilişsel, duygusal, ahlaki ve estetik gibi beceri alanlarına ihtiyacı vardır (Potter, 2008). Potter'e (2008) göre bilişsel alan becerileri, medyayı kullanırken kullanılan zihinsel beceri ve işlemleri ifade eder. Zihinsel süreçler, sembollerin yüzeysel anlamını kavramak gibi basit bir süreç olabileceği gibi; mesajın oluşturduğu ilişkiyi çözümlen ve kaynak kişinin amacını sorgulayan üst düzey bir süreç de olabilir (Şahin, 2011). Duygusal alan; farklı duyguları yaşama sürecini içeren, medya ile etkileşimde ortaya çıkan heyecan, sevinç, mutluluk, korku, üzüntü, kaygı ve panik gibi duygu ve hisleri kapsamaktadır (Şahin, 2011). Estetik alan, medya mesajlarını estetik ve sanatsal ve bir bakışla okuyabilmeyi, bu açıdan güçlü ve zayıf yönlerini görebilmeyi ifade eden bir alandır (Tüzel, 2012). Mesajın içerdiği estetik unsurları okumak ve değerlendirmek için tüketicinin bu unsurlara yönelik bir bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Ahlaki alan ise mesajın temelinde yatan değerleri okuyabilme becerisi ile ilgilidir (Potter, 2008). Medyada çoğu zaman kapalı bir şekilde sunulan ahlaki değerleri fark etmek için bütüncül ve eleştirel bir bakış açısına gerek duyulmaktadır (Şahin, 2011). Bu açıklamalara göre bireyin medya ortamında maruz kaldığı mesajları doğru bir şekilde analiz edebilmesi için bilişsel, duygusal, ahlaki ve estetik becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir.

Medya okuryazarlığı, 21. yüzyıl becerisi olarak kabul edilmektedir. Braun (2007), medya okuryazarlığının 21. yüzyılda okuryazarlığın tamamlayıcı bir parçası olduğunu ve kod çözme, anlama, çeşitli semboller ve kodlar kullanılarak bireyin topluma aktif olarak katılmasına yönelik önemli bir araca dönüştüğünü belirtmiştir. Eğitim öğretim süreçlerinde yaygın olarak kullanılan 21. Yüzyıl Öğrenme Ortaklığı Çerçevesine (P21) göre 21. yüzyıl becerileri arasında bilgi, medya ve teknoloji becerileri içerisinde medya okuryazarlığı alt beceri olarak yer almaktadır (Kurudayıoğlu ve Gociaoğlu, 2021). Medya okuryazarlığı; yazılı medyadan videoya, videodan internete, farklı yapılarla sahip medyaya erişme, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma becerisi olarak eğitime yönelik bir 21. yüzyıl becerisi olarak kabul edilmektedir (Jols ve Thoman, 2008). 21. yüzyıl

becerileri, çalışma hayatında ihtiyaç duyulan, eğitim yoluyla geliştirilmesi gereken günümüzün ve geleceğin becerileridir (Ainamo, 2018). Bu açıdan bireylerin yaşadıkları yüzyıla uyum sağlayabilmeleri için başta medya okuryazarlığı becerileri olmak üzere 21. yüzyıl becerilerini kazanmaları gerekmektedir.

4. Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Medya okuryazarlığı eğitimi genel olarak medyanın içeriğini ve uygulamalarını öğretmek için belirli bir planı ve hedefi olan faaliyetler, özel olarak ise medyanın etkili ve doğru kullanılmasıyla zararlı yönlerini azaltma eğitimi olarak tanımlanabilir (American Academy of Pediatrics, 1999, s. 341, Bilici, 2020, s. 28'den) Medya okuryazarlığı eğitimi, 21. yüzyılda yurttaşlık bilinci içerisinde aktif bir vatandaş olarak yer almak için gerek duyulan yeni bir okuryazarlık türünün eğitimine bir çerçeve oluşturmaktadır (Jols ve Thoman, 2008). Bu açıdan medya okuryazarlığı eğitimi değişen ve gelişen dünyada hayat boyu eğitime yönelik gerekli olan beceri ve yetenekleri üst düzeyde kazandırmayı amaçlayan bir eğitimidir.

Jols ve Thoman (2008, s. 59) medya okuryazarlığı eğitiminin öğrencilere kazandırdığı becerileri şu şekilde dile getirmektedir:

- Bilgiyi yönetebilmek ve düşüncelerini sorumlu bir şekilde üretebilmek için öğrencilerin akıllı bir medya tüketicisi olma ihtiyaçlarını karşılar.
- Öğrencilerin medya kültürünü öğrenmesi için zengin bir eğitim ortamı sağlayarak öğrencilerin merakını uyandırır.
- Öğrenci ve öğretmenlere eleştirel düşünme için etkili bir öğretim ortamı sağlar.
- Resmî programa uygunluk sağlarken aynı zamanda öğrencilerin ilgi gösterdiği yeni ve güncel bir medya içeriğini kullanır.
- Öğrencilerin yazılı ve elektronik medya ortamında iletişim kurma ve düşüncelerini açıklama beceri ve yeterliliklerini artırır.
- Öğretim şeklinde değişim sağlar ve öğretmenlere ve öğrencilere birlikte öğrenme konusunda özgür bir sınıf ortamı sağlar.
- Öğrenciler bir medya aracında yer alan mesajı çözebilme ve medyanın etkisi altında olan dünya hayatlarını daha güçlü bir şekilde eleştirebilme becerisine sahip olur.
- Medya okuryazarlığı eğitimi sürecinde öğrenciler hayatlarını devam ettirecekleri küresel medya kültüründe kendilerine bir kontrol alanı oluşturur.
- Toplumsal tartışmalara katılmak ve katkıda bulunmak için gerekli olan konuşma yeteneğine sahip olma ve vatandaşlık bilinci kazanma becerileri sağlar.

Medya okuryazarlığı eğitiminde günümüzde farklı birçok yaklaşımın ortaya çıkması ile beraber genel olarak kabul gören korumacı ve eleştirel medya okuryazarlığı olmak üzere iki temel yaklaşımın olduğu söylenebilir (Binark ve Bek, 2010; Çakmak, 2010; Tüzel, 2012; Özel, 2020; Sayar, 2022). İnsanların medyanın olumsuz etkilerine karşı korunması gerektiği düşüncesini savunan korumacı yaklaşım, medya izleyicilerini pasif bireyler olarak yorumlamaktadır (Çetinkaya, 2008). Korumacı yaklaşımda medya; ideolojilerin, kültür emperyalizminin, yozlaşmanın ve ahlaki bozulmanın en önemli sebeplerinden biri olarak kabul edilmektedir (Buckingham, 2009). Bu yaklaşım, medya okuryazarlığı eğitimini öğrencilerin medyaya karşı bilişsel savunma geliştirmelerine yönelik kullanmaktadır. (Hobbs ve Jensen, 2009). Binark ve Bek (2010), eleştirel medya

okuryazarını gerçek ve medyanın sunduğu gerçeklik arasındaki farkı ayırt etme yeteneğini edinmiş kişi olarak tanımlamakta ve iletişim alanından beslenen medya okuryazarlığından eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımına geçilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Jols ve Thoman (2008) bireylerin güncel olaylara ve tartışmalara anlam verebilen ve bunlara katılabilen bir vatandaş olması eleştirel medya okuryazarlığı eğitimi ile sağlanabileceğini ifade etmektedir. Tanrıverdi ve Apak (2010), medya okuryazarlığı eğitiminin bireyleri medyanın zararlı yönlerinden koruma anlayışından daha çok, medya iletilerini yorumlama, eleştirme, sorgulama ve üretme anlayışının kabul edildiği bir beceri kazandırma eğitimi olarak benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Tiryaki ve Akca (2021) yaptığı çalışmada medya okuryazarlığı ders kitaplarının daha işlevsel hâle gelebilmesi, hedefine uygun olarak verilebilmesi ve daha verimli olabilmesi için kitapların korumacı yaklaşımdan ziyade eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımıyla hazırlanması gerektiğini ifade etmektedir. Özel (2020) okullarda medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin analiz edebilme, yorumlama ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmediğini bundan dolayı medya okuryazarlığı eğitiminde korumacı yaklaşımdan eleştirel yaklaşıma geçilmesi gerektiğini dile getirmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitiminin gelişimi bakımından ileri düzeyde olan ülkeler arasında Kanada, Avustralya, İngiltere, ABD, Danimarka, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, Norveç, İsveç, İspanya, İsviçre ve Fransa yer almaktadır (Tanrıverdi ve Apak, 2010; Şahin, 2011; Alagözlü, 2012; Tüzel, 2013; Altun, 2014; Akaydın ve Kurnaz, 2015; Pekman, 2016; Bilici, 2020; Yeşiltaş ve Yılmaz, 2021; Koç, 2022). Avustralya, medya okuryazarlığı eğitiminde öncü ülkelerden biri olup 1960 yıllarından itibaren üniversitelerde medya eğitimi bir çalışma alanı olarak başlamış ve bugün bütün üniversitelerde medya eğitimi ders olarak verilmektedir (Koç, 2022). Medya eğitimi uzun bir geçmişi olan İngiltere’de 1930’larda medya eğitimi çalışmaları film eğitimi hareketiyle ortaya çıkmıştır (Çakmak, 2010). Medya okuryazarlığı eğitimi konusunda liderliği elinde bulunduran Kanada’daki medya eğitimi 1960’tan sonra ortaya çıkan ekran eğitimi çalışmalarına dayanmaktadır (Tüzel, 2013). Avrupa’da medya okuryazarlığı eğitiminin öncü ülkelerinden Fransa’da medya eğitimi 1920’li yıllarda Paris’te sinema film kulübü hareketi olarak başlamıştır (Koç, 2022). Medya eğitimi gelişimini tamamlama aşamasında olan Amerika’da ise 1970 yıllarında sinema eğitimi zamanla medya eğitimine dönüşmüştür (Bilici, 2020). Medya okuryazarlığı ile ilgili yayımlanan akademik çalışmaların 2008 yılı ve sonrasında düzenli olarak arttığı, ABD ve İspanya’nın medya okuryazarlığı ile ilgili yayınların en çok yayımlanan iki ülke olduğu tespit edilmiştir (Altun, 2014; Yeşiltaş ve Yılmaz, 2021). Koç’a (2022) göre ülkemizde medya okuryazarlığı eğitimine yönelik yapılan çalışmaların bu konuda ileri düzeyde olan ülkelerle karşılaştırıldığında henüz yolun başında olduğumuz söylenebilir. Bu bilgilere göre ülkemizde medya okuryazarlığı üzerine yapılan çalışmaların sayısının ve kalitesinin artırılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Kanada, Avustralya, İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde medya okuryazarlığı dersleri Medya Eğitimi Laboratuvarlarında yapılmaktadır (Mediaeducationlab, 2014, Koç, 2022, s. 187’den). Bu laboratuvarlar öğrencilerin medya metinlerini okuduğu, incelediği, yazdığı ve medya mesajlarını oluşturdukları ortamlardır. Bu medya sınıflarında gazeteler, dergiler, reklam afişleri, fotoğraflar, haritalar, SMS, filmler, reklamlar, video oyunları gibi birçok medya ürünü üzerinde çalışılmaktadır. Yıldırım (2017) araştırmasında Medya Okuryazarlığı dersi için ülkemizdeki okulların fizikî şartlarının ve alt yapılarının yetersiz olduğunu, araç-gereç eksikliği yaşandığını, başta medya okuryazarlığı dersi olmak üzere uygulama yapılması gereken derslerin yapıldığı sınıflar konusunda önemli eksikliklerin olduğunu dile getirmiştir. Bu açıklamalara göre Medya Okuryazarlığı dersi fizikî ortamın

yeterli olduğu, araç-gereç sıkıntısının olmadığı, öğrencilerin uygulama yapabileceği donanımlı sınıflarda yapılmalıdır.

Ülkemizde medya okuryazarlığı eğitimi çalışmalarının genel olarak 2000'li yıllardan itibaren başladığı söylenebilir. 2004'te yapılan Şiddeti Önleme Platformunda sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, RTÜK ve resmî yetkililer medya okuryazarlığı eğitiminin okullarda gerekli olduğuna dair tavsiyelerde bulunmuşlardır (Koç, 2022). Bu tavsiyeler neticesinde Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Medya Okuryazarlığı Ders Programı ve bir Öğretmen El Kitabı hazırlamıştır (MEB, 2006a). MEB 2006-2007 eğitim öğretim yılında Medya Okuryazarlığı dersine müfredatta yer vermiş ve Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabını yayımlamıştır (MEB, 2006a). Bu gelişmeyle birlikte Medya Okuryazarlığı dersi seçmeli ders olarak 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır (MEB, 2007). Medya Okuryazarlığı dersi 2007-2008 ile 2013-2014 eğitim öğretim yılları arasında 6, 7 ve 8. sınıfların birinde, 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren ise 7 ve 8. sınıfların birinde haftada iki ders saati seçmeli ders olarak verilmiştir (MEB, 2013). Günümüzde de Medya Okuryazarlığı dersinin ortaokul 7 ve 8. sınıflarda seçmeli ders olarak verilmesine devam edilmektedir (MEB, 2018a). Bu çerçevede dile getirilmesi gereken bir başka husus da Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve diğer meslek liselerinin haftalık ders çizelgelerinde Medya Okuryazarlığı dersinin yer almamasıdır (Arhan ve Yavuz, 2016; MEB, 2018a). Medya araçları ile her gün meşgul olan örgün eğitim kapsamındaki bu lise öğrencilerine medya okuryazarlığı dersinin verilmemesi önemli bir eksiklik olarak düşünülmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitiminin okul müfredatlarında yer alması konusunda müstakil ders yaklaşımı ve mevcut bir dersin müfredatıyla ilişkilendirme yaklaşımı olmak üzere iki uygulama bulunmaktadır (Şahin, 2011; Tüzel, 2012; Kaplan, 2017; Bilici, 2020; Koç, 2022). Müstakil yaklaşımda medya okuryazarlığı dersi kendi müfredatı ve öğretmeniyle ayrı bir ders olarak verilmektedir. Bu yaklaşımı savunan eğitimciler medya okuryazarlığı dersinin eğitim sisteminde ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiğini, diğer derslerle ilişkilendirildiğinde medya okuryazarlığı içeriğine yeterince değer verilmeyeceğini dile getirmektedir (Kress, 1992). İkinci yaklaşım ise medya okuryazarlığına yönelik kazanım ve etkinliklerin öğretim sürecinde bir dersin içerisine yerleştirilerek verilmesidir. Hobbs (1998), medya metinlerinin analizi ve üretimi aşamalarının uygulanması şartıyla öğrencilerin temel eğitim seviyesinde medya eleştirisi kazanmasına yönelik medya okuryazarlığının başka derslerle ilişkilendirilebileceğini ifade etmektedir. İngiltere, ABD, Avustralya ve Kanada gibi gelişmiş ülkelerde bu ikinci yaklaşımın tercih edildiği görülmektedir (Buckingham ve Domaille, 2009). Medya okuryazarlığı eğitiminde ileri düzeyde olan birçok ülkede medya okuryazarlığının farklı derslerle ilişkilendirilerek verildiği görülmektedir (Çakmak, 2010; Tanrıverdi ve Apak 2010; Şahin, 2011; Tüzel, 2013; Altun, 2014; Akaydın ve Kurnaz 2015; Gün ve Kaya, 2016; Bilici, 2020; Koç, 2022). Bu çerçevede İngiltere'de 1989'dan bu yana medya okuryazarlığı eğitimi resmî olarak İngilizce dersleri içerisinde verilmektedir (Bazalgette, 1991; Buckingham, 2009). Avustralya'da medya okuryazarlığı farklı ders programlarında okuma, dinleme, konuşma, izleme ve eleştirel düşünme gibi öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmiştir (Koç, 2022). Kanada'da medya okuryazarlığı İngilizce, Edebiyat, Sosyal Bilgiler, Sanat ve Sağlık Eğitimi gibi derslerle ilişkilendirilmiştir (Fedorov, 2008; MEB, 2010; Tüzel, 2013). Fransa'da medya okuryazarlığı eğitimi diğer derslerin içerisinde yer almaktadır (Bevort ve Breda, 2001, Koç, 2022'den). ABD'de medya okuryazarlığı eğitimi okullarda Sosyal Bilgiler, Dil Sanatları ve Sağlık Eğitimi müfredatıyla ilişkilendirilmiş ve bazı sınıflarda İngilizce Dil Sanatları dersi ile birleştirilmiştir (Hobbs, 2006; Bilici, 2020). Almanya'da medya eğitimi uygulamaları farklı sınıflar düzeyinde Sosyal Bilgiler, Coğrafya ve Güzel Sanatlar gibi ders programlarının içerisinde bulunmaktadır (Koç,

2022). Çakmak (2010) İngiltere ve Türkiye'deki alan uzmanlarının medya okuryazarlığı eğitiminin bağımsız bir ders olarak veya diğer derslerin kapsamında bütünleşik bir şekilde verilebileceğine dair düşüncelerini ifade etmiştir. Tanrıverdi ve Apak (2010), araştırmasında medya okuryazarlığı eğitiminin Türkiye'de ayrı bir ders olarak, Finlandiya'da disiplinler arası bir şekilde, İrlanda'da ise bir ünite içinde verildiğini dile getirmektedir. MEB, RTÜK ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iş birliğiyle 2012 yılında gerçekleştirilen Medya Okuryazarlığı Çalıştayı'nın sonuç bildirgesinde medya okuryazarlığı eğitiminin "okul öncesinden itibaren bütün eğitim kademelerinde ilgili derslerin öğretim programlarıyla ilişkilendirilerek verilmesi" maddesine yer verilmiş ancak günümüze kadar bu konuda önemli bir ilerleme olmamıştır (RTÜK, 2012). Bu açıklamalara göre disiplinler arası bir yaklaşım olarak diğer derslerin öğretim programlarında ve ders kitaplarında medya okuryazarlığı ile bağlantılar kurulmalı, derslerin öğrenme alanları, üniteleri, temaları ve kazanımları ile medya okuryazarlığı beceri ve kazanımları arasında ilişkilendirmeler yapılmalıdır.

Medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili bir başka konu da bu dersin hangi branş öğretmenleri tarafından verilmesi hususudur. MEB tarafından 2007'de hazırlanan Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programında "Medya Okuryazarlığı dersi üniteleri Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkilendirilerek işlenmelidir" ifadesi yer almaktadır (MEB, 2007, s. 14). Bu ifadeden yola çıkarak 2007-2008 eğitim ve öğretim yılında ülkemizde ilk kez ilköğretim düzeyinde okutulmasına başlanan Medya Okuryazarlığı dersi Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından verilmeye başlanmıştır (MEB, 2007). MEB bu dersin genel olarak başta Sosyal Bilgiler Öğretmenleri olmak üzere Türkçe ve Sınıf öğretmenleri tarafından verilmesini uygun görmüştür (Bilici, 2020; Koç, 2022). Talim ve Terbiye Kurulu kararında medya okuryazarlığı dersinin Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından verilebileceği dile getirilmesine rağmen bu alan öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde medya okuryazarlığı ile ilgili önemli bir eğitim almadıkları görülmektedir (Karataş ve Sözer, 2018). Ülkemizde bazı üniversitelerin Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programlarında medya okuryazarlığı seçmeli ders olarak verilmektedir. Araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda temel becerilerin ve sosyal yaşam becerilerinin geliştirilmesi açısından Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarında Medya Okuryazarlığı dersinin yer almasının gerekli olduğunu ifade etmektedir (Deveci ve Çengelci, 2008; Gömleksiz ve Duman, 2013; Gedik, 2015; Kansızoğlu, 2016; Karataş ve Sözer, 2018). Bu bağlamda kısa ve orta vadede Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenleri tarafından okutulan Medya Okuryazarlığı dersinin uzun vadede Eğitim Fakültelerinde açılacak Medya Okuryazarlığı Öğretmenliği Bölümlerinden yetişecek öğretmenler tarafından verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Medya okuryazarlığı eğitimine yönelik bir başka husus da bu dersin öğretmenler tarafından hangi yeterlilikle verilmesi konusudur. Medya okuryazarlığı dersi üniversitelerde İletişim ve Eğitim Fakültelerinde okutulmakta ayrıca birçok özel kurum tarafından medya okuryazarlığı eğitim ve sertifika programları düzenlenmektedir (Sayar, 2022). Yıldırım (2017), Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmenlerinin medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi için öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini ve medya okuryazarlığı dersini lisans eğitiminde ders olarak alan öğretmenlerin bu derse yönelik beceri ve tutumlarının daha olumlu olduğunu dile getirmektedir. Elma vd. (2009) medya okuryazarlığı dersini verecek öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesini, hatta bu dersin iletişim fakültesi mezunları tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çakmak (2010) İngiltere'de medya okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin lisans düzeyinde medya okuryazarlığı eğitimi aldıklarını, ülkemizdeki öğretmenlerin ise kısa süreli hizmet içi eğitim programlarından elde ettikleri bilgilerle bu derse vermeye çalıştıklarını belirtmektedir. Çinelioğlu'nun (2013) yaptığı çalışmada lisans düzeyinde

Medya Okuryazarlığı dersini alan öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerilerinin daha çok geliştiğini vurgulamaktadır. Akaydın ve Kurnaz (2015), yaptıkları çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlık seviyelerinin iyi derecede olduğunu tespit etmiştir. İnan (2010) öğretmen adaylarının önemli bir kısmının bu dersin İletişim Fakültesi mezunları tarafından verilebileceği görüşünde olduklarını saptamıştır. Altun (2016) çalışmasında medya okuryazarlığı dersinin İletişim Fakültesi mezunları tarafından verilebileceğini belirtmektedir. Kansızoğlu (2016) yaptığı çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersinin Türkçe dersi amaçlarıyla ilgili olduğuna ve Türkçe öğretmenliği lisans programında Medya Okuryazarlığı dersinin olması gerektiğine dair düşüncelerini ortaya koymuştur. Karataş ve Sözer (2018) ise gelişmiş ülkelerde lisans düzeyinde medya okuryazarlığı eğitimi olduğunu ancak Türkiye’de öğretmen eğitimiyle ilgili bir müfredatın olmadığını dile getirmekte, yükseköğretimde ve eğitim fakültelerinde medya okuryazarlığı bilgi ve becerilerine yönelik derslerin yer alması gerektiğini ifade etmektedir. Bütün bu açıklamalara göre öğretmen adaylarının lisans düzeyinde Medya Okuryazarlığı dersini alması, iletişim fakültesi mezunlarının medya okuryazarlığı öğretmenliği kapsamında değerlendirilmesi, mevcut eğitim ortamındaki Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Bilişim Teknolojileri öğretmenlerinin de uzun süreli ve verimli hizmet içi eğitimlere tabi tutulması gerektiği anlaşılmaktadır.

Medya Okuryazarlığı dersi ile ilgili tartışılan bir başka önemli konu da bu dersin seçmeli veya zorunlu olarak verilmesidir (Şahin, 2011; Bilici, 2020; Koç, 2022). Kanada’da medya okuryazarlığı farklı derslerle ilişkilendirilerek 1999’dan itibaren ortaokul düzeyinde zorunlu bir ders olarak verilmektedir (Fedorov, 2008). Fransa’da 2006 yılından bu yana Medya Okuryazarlığı dersi okullarda seçmeli ders olarak okutulmaktadır (Bevort ve Breda, 2001, Koç, 2022’den). Altun (2014) medya okuryazarlığı eğitiminin seçmeli bir ders olarak verilmesini disiplinler arası ilişkileri önemsememe olarak yorumlamış ve Medya Okuryazarlığı dersinin zorunlu olarak okutulması gerektiğini dile getirmiştir. Koç’a (2022) göre medya okuryazarlığı okul müfredatlarında müstakil ve zorunlu bir ders olarak yer almalı, aynı zamanda diğer derslerin müfredatlarının içerisinde de medya eğitimine yönelik konulara ve ünitelere yer verilmelidir. Birçok araştırmacı Medya Okuryazarlığı dersinin zorunlu bir ders olarak verilmesi gerektiğini, 1. sınıftan 12. sınıf düzeyine kadar bütün sınıflarda müstakil bir ders olarak veya diğer derslerle ilişkilendirilerek verilmesi gerektiğini dile getirmektedir (Çakmak, 2010; Arhan ve Yavuz, 2016; Bilici, 2020; Sayar, 2022). Buna göre Medya Okuryazarlığı dersinin zorunlu bir ders kapsamında olmasına yönelik müfredat planlamasının yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Medya okuryazarlığı eğitimi üzerine verilmesi gereken bir başka karar da bu eğitimin hangi eğitim düzeyinde verilmesi gerektiğidir. Birçok araştırmacı okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar medya okuryazarlığı eğitiminin devam etmesi gerektiğini hatta ebeveyn ve yetişkin eğitimi kapsamında da verilmesi gerektiğini dile getirmektedir (Çakmak, 2010; Tanrıverdi ve Apak, 2010; Altun, 2014; Karataş ve Sözer, 2018; Özel, 2020; Sayar, 2022). Masterman (1997), medya okuryazarlığı eğitiminin hayat boyu devam etmesi gereken bir eğitim olduğunu vurgulamıştır. Tanrıverdi ve Apak (2010) medya okuryazarlığı eğitimine Finlandiya’da ilköğretim birinci sınıfta, İrlanda’da ise okul öncesi eğitimden başladığını ifade etmiştir. Koç (2022) anasınıflı, ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde medya okuryazarlığı dersinin tüm sınıflarda haftada 4 saat okutulması gerektiğini dile getirmektedir. UNESCO (1982) bireylerin medya eğitimi becerilerini geliştirmek için okul öncesinden üniversiteye kadar hatta yetişkin eğitimini de içine alan kapsamlı medya eğitimi programlarının hazırlanması ve uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu açıklamalara göre medya okuryazarı bir toplum oluşturabilmek için

hayat boyu öğrenme çerçevesince medya okuryazarlığı eğitiminin okul öncesinden yetişkin eğitimine kadar toplumun farklı kesimleri olarak çocukları, gençleri, yetişkinleri ve yaşlıları kapsamı gerekmektedir.

Medya okuryazarlığı beceri, kazanım ve etkinliklerinin ilişkilendirilebileceği derslerin başında Türkçe dersleri gelmektedir. Altun (2014), ülkemizde medya okuryazarlığının dil, sanat, tarih, sağlık, teknoloji ve vatandaşlık eğitimleri ile ilişkilendirilmesine yönelik çalışmaların bulunduğunu dile getirmektedir. Çakmak (2010) medya okuryazarlığı eğitiminin konu, tema, beceri ve kazanım olarak Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen ve Teknoloji öğretim programları ile ilişkilendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Gedik (2015) medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliği ve hayati önemi düşünüldüğünde bu eğitimin özellikle Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleri içerisinde verilmesinin daha uygun olabileceğini belirtmektedir. Tanrıverdi ve Apak (2010) yaptıkları çalışmada okul müfredatları içerisinde diğer derslere göre Medya Okuryazarlığı ile ilgili hedef ve kazanımlara İlköğretim Türkçe dersi (1-5) Programında daha çok yer verildiğini tespit etmiştir. Arhan ve Yavuz (2016) medya okuryazarlığının özellikle Türkçe Dersi Öğretim Programında bir öğrenme alanı olarak yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Gün ve Kaya (2016) tarafından yapılan çalışmada Türkçe Dersi Öğretim Programının medya okuryazarlığı eğitimine uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu açıklamalara göre medya okuryazarlığı beceri ve kazanımlarının Türkçe dersi beceri ve kazanımları ile ilişkilendirilebileceği anlaşılmaktadır.

5. Türkçe Öğretiminin Medya Okuryazarlığı ile İlişkilendirilmesi

Bilgisayar ve internet teknolojisinin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte 1990'lı yıllardan itibaren birçok ülke ana dili eğitimi müfredatlarına görsel becerileri de dahil ederek müfredatlarını yeniden düzenlemiştir (Robertson, 2007). 1996 yılında ABD'de Uluslararası Okuma Birliği ve Ulusal İngilizce Öğretmenleri Birliği hazırladıkları raporda altı dil becerisine yer vermiştir (NTCE ve IRA, 1996):

Tablo 1. Dil becerilerinin sınıflandırılması

	Sözlü	Yazılı	Görsel
Anlama	Dinleme	Okuma	İzleme
Anlatma	Konuşma	Yazma	Görsel sunu

Tablo 1'de dil becerilerinin sözlü ve yazılı olarak ayrılmasıyla birlikte üçüncü bir alan olarak görsel olarak da değerlendirilebileceği görülmektedir. Tompkins (2009), dil becerileri içerisinde izleme ve görsel sunu alanlarının bulunmasının ana dili eğitimi açısından bir gereklilik olduğunu ifade etmektedir. Hobbs (1998), Dünya ülkelerinin eğitim müfredatlarında medya okuryazarlığı eğitimi ana dili eğitimiyle ilişkilendirerek vermesi gerektiğini dile getirmektedir. Ana dili öğretimi içerisinde beceri alanları olarak okuma, dinleme, konuşma ve yazma; bilgi alanları olarak dil bilgisi, sözcük bilgisi ve edebiyat bulunmaktadır (Sever, 2000; Calp, 2010; Akyol ve Şahin, 2020; Yılmaz, 2021; Kırkkılıç vd., 2022). Türkçe derslerinde bu bilgi ve beceri alanları içerisinde medya okuryazarlığı beceri ve kazanımları geliştirilebilir (Tüzel, 2012; Kanatlı ve Çekici, 2013; Çakmak ve Altun, 2013; Tanrıku, 2014; Gün ve Kaya, 2016; Kaplan, 2017). Bu açıklamalara göre medya okuryazarlığı eğitiminin dinleme/izleme, okuma, görsel okuma, konuşma ve yazma becerileriyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesine yönelik yapılması gereken ilk ve önemli hususlardan biri Türkçe derslerinde medya metinlerinin

kullanılmasıdır. Türkçe derslerinde öğrenciye sunulacak metinlerin ve içeriğin, öğrencinin günlük hayatta karşılaşacağı olaylarla ilgili olması gerektiği çeşitli araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir (Ünalın, 2006; Yıldız vd., 2010; Güneş, 2013; Güzel ve Karatay, 2019; İşcan ve Baskın, 2020; Kara, 2021). Bu nedenle öğrencilerin sosyal hayatlarında önemli bir yer kaplayan medya metinlerine Türkçe öğretiminde yer verilmesi gerekmektedir. Türkçe derslerinde genellikle basılı metinlere yer verilse de gelişen teknoloji ve medya ortamıyla birlikte metin çeşitlemesi yapılmalıdır. Bu çerçevede Türkçe derslerinde sayfa temelli metinlerin (kitaplar, gazeteler, reklam afişleri, duvar yazıları...) yanında süre temelli metinlere (filmler, radyo ve televizyon programları, internet ve sosyal medya metinleri, bilgisayar oyunları, vb.) de yer verilmelidir (Bazalgette, 2010; Uğurhan, 2021). Kress (1992) eğitimde kelimelerden görsellere, kitap okuryazarlığından ekran okuryazarlığına doğru bir gelişme olduğunu ifade ederek ana dili eğitiminden beklentilerin arttığını dile getirmektedir. Masterman (1997) dil kullanım şekillerinin medya metinleri üzerinden incelenmesi, edebî metinler ile medya metinlerine karşı eleştirel bir yaklaşım benimsenmesi, edebî metinlerin popüler medyaya uyarlanması gibi etkinliklerle dil veya edebiyat dersi programlarında medya okuryazarlığı eğitimi verilebileceğini ifade etmektedir. Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010), Türkçe derslerinde yazılı ve basılı metinlerin yanında görsel, elektronik medya metinleri ile zenginleştirilmiş metinlerin de kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Tüzel'e (2012) göre Türkçe derslerinde haber metinlerinin, gazetelerin, dergilerin, reklamların, videoların, müziklerin, belgesellerin ve sosyal ağların kullanılmasıyla sınıf ortamı görsel okuryazarlık, çok katmanlı okuryazarlık ve medya okuryazarlığı açısından genişlemektedir. Kanatlı ve Çekici (2013) medya aracı olarak gazetelerin okuma becerisinin, televizyon programlarının ise dinleme/izleme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir eğitim aracı olabileceğini vurgulamıştır. Tanrıkulu (2014), araştırmasında çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak Türkçe derslerinde kullanılmasının öğrencilerin Türkçe dersine karşı tutumlarını olumlu bir şekilde etkilediğini saptamıştır. Kaplan (2017), Türkçe derslerinde medya metinleri oluşturma, haber metni yazma, örnek reklam metni yazmaya yönelik etkinliklerin yapılabileceğini ifade etmektedir.

Türkçe dersleri ile medya okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar bu iki alanın program, kazanım ve beceri temelli ilişkilendirme ile birlikte verilebileceğini dile getirmiştir. Çakmak (2010), yaptığı çalışmada İngiltere'de zorunlu ders olan İngilizce dersi (ana dili eğitimi) kapsamında medya okuryazarlığı eğitiminin verildiğini ve ders içeriğinin konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerileri alanlarında düzenlendiğini ifade etmektedir. Tüzel (2012) yaptığı çalışmada medya okuryazarlığı ile ilişkilendirilmiş Türkçe derslerinde öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin arttığını, öğrencilerin okuma, dinleme, konuşma ve yazma alanlarında daha etkin hâle geldiğini tespit etmiştir. Kanatlı ve Çekici (2013) dinleme/izleme ve okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik Türkçe dersi ile medya okuryazarlığı arasında doğrudan bir ilişki kurulabileceğini ve gazetede okunanlara, televizyonda izlenenlere eleştirel bir yaklaşım sergileyen; okuduklarını, dinlediklerini ve izlediklerini sorgulayan öğrenciler yetiştirmek her iki dersin de ortak hedefleri arasında olduğundan bu dersler arasında disiplinler arası bir bütünlüğün oluşturulabileceğini belirtmektedir. Kaplan (2017), araştırmasında medya okuryazarlığı dersini okutan öğretmenlerde bulunması gereken yeterlikleri kişisel ve mesleki olmak üzere iki başlıkta değerlendirmiş ve bu yeterlikler ile dil becerileri arasında önemli ilişkilerin olduğunu saptamıştır. Bu çalışmalara göre ana dili öğretimi olarak Türkçe dersi programlarında medya okuryazarlığı beceri, kazanım ve etkinliklerinin yer alabileceği anlaşılmaktadır.

Türkçe dersi kazanımları medya okuryazarlığı becerileri olarak erişim, analiz, değerlendirme ve üretim becerilerini içerisinde bulundurmaktadır. Çakmak ve Altun

(2013) İlköğretim (1-5. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2005) okuma alanında %56'sının, görsel okuma/yazma alanında %69'unun, dinleme alanında %58'inin, konuşma alanında %60'ının, yazma alanındaki kazanımların ise %64'ünün medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Sayın ve Göçer (2016) yaptıkları araştırmada İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programındaki (2006) 11 genel amacın 9'unu (%81,8); okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma alanlarında yer alan toplam 177 kazanımdan 153'ünü (%86,4) medya okuryazarlığı becerileri ile ilişkili bulmuştur. Gün ve Kaya'nın (2016) Türkçe Dersi Öğretim Programı (2015) üzerine yaptığı araştırmada Türkçe dersi genel amaçlarının %69,23; sözlü iletişim öğrenme alanı kazanımlarının %75; 7 ve 8. sınıf okuma öğrenme alanı kazanımlarının %79,66; yazma öğrenme alanı kazanımlarının %93,22 ve ortalama 7 ve 8. sınıf kazanımlarının %84 düzeyinde medya okuryazarlığı becerileri ile uyumlu olduğunu belirlemiştir. Çakmak ve Altun (2013) erişim, analiz ve değerlendirme becerilerinin daha çok okuma ve dinleme alanlarındaki kazanımların; medya üretme becerisinin ise daha çok yazma ve konuşma alanları kazanımlarının içerisinde yer aldığını dile getirmiştir. Sayın ve Göçer (2016) Türkçe dersinin yapısındaki dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma ve dil bilgisi alanları medya okuryazarlığının erişim, analiz, çözümleme ve üretme becerilerini bünyesinde bulundurduğunu ifade etmektedir. Bu araştırmalardaki verilere göre Türkçe Dersi Öğretim Programlarının genel amaçlar, beceri ve kazanımlar düzeyinde büyük oranda medya okuryazarlığı beceri ve kazanımlarını içerisinde barındırdığı anlaşılmaktadır.

Gelişen medya ve teknoloji ortamında Türkçe ders programlarında bazı değişiklikler yapıldığı anlaşılmaktadır. MEB tarafından uygulamaya konulan Türkçe Dersi Öğretim Programında (2006) dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma ve dil bilgisi alanları olmak üzere beş öğrenme alanı bulunmaktadır (MEB, 2006b). Bu programla birlikte dinleme öğrenme alanı dinleme/izleme olarak genişletilmiştir. Program genel olarak değerlendirildiğinde dinleme/izleme alanına yer verilmesinin sebebi olarak "Görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimini gerekli kılmaktadır" ifadesi gösterilmiştir. 2009 yılından itibaren uygulanan Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında okuma, dinleme, konuşma, yazma ile görsel okuma ve görsel sunu olmak üzere beş öğrenme alanına yer verilmiştir. Görsel okuma ve görsel sunu ilk defa ayrı bir öğrenme alanı olarak bu programda kullanılmış ve görsel okuma ve görsel sunu alanının kapsamı "sembol, şekil, grafik, tablo, resim, beden dili, anlama ve zihinde yapılandırma, doğa ve sosyal olayları okuma" olarak belirtilmiştir (MEB, 2009, s. 18). Bu durum Türkçe dersi programlarının medya ve teknoloji kapsamında zaman içinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara göre yenilenmeye çalışıldığının bir göstergesidir.

MEB (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programında medya okuryazarlığı ile ilgili çeşitli amaçlara, kazanım ve açıklamalara yer verilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) genel amaçlar içerisinde medya okuryazarlığı ile ilişkili olarak öğrencilerin basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı dile getirilmiştir. İletişim teması altında medya okuryazarlığı, Bilim ve Teknoloji teması altında sosyal medya metinlerinin hazırlanabileceği belirtilmiştir. Bilgilendirici metin kapsamında 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda e posta, haber metni, sosyal medya mesajlarının da kullanılabileceği ifade edilmiştir. Türkçe ders kitaplarında dilekçe, öz geçmiş, tutanak, gazete haberi, reklam, ağ günlüğü (blog), sosyal medya metinlerinin de kullanılabileceği açıklanmıştır. Ayrıca programda okuma, dinleme, konuşma ve yazma öğrenme alanları içerisinde medya okuryazarlığı becerilerine yönelik bazı kazanım ve açıklamalara yer verilmiştir:

Tablo 2. Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) medya okuryazarlığına yönelik örnek kazanım ve açıklamalar

Beceri Alanı	Sınıf	Kazanım	Açıklama
Okuma	3	Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.	Elektronik posta ve sosyal medya içeriklerine (davet, teşekkür mesajları vb.) yer verilir.
Okuma	3	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.	Bilişim teknolojileri (bilgisayar, tablet) ve iletişim araçlarında kullanılan şekil ve semboller üzerinde durulur.
Okuma	4	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.	Haritalar, medya işaretleri ve sembolleri üzerinde durulur.
Okuma	4	Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.	Elektronik posta ve sosyal medya içeriklerine (tebrik, ilan ve duyuru mesajları vb.) yer verilir.
Okuma	4	Medya metinlerini değerlendirir.	Farklı türdeki medya metinlerinin (reklam amaçlı el ilanları, web siteleri, seyahat broşürleri, el kitapları, bloglar vb.) amacı ve hedef kitle hakkında görüş bildirilmesi sağlanır.
Okuma	4	Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	Bilgiye erişmek için basılı ve dijital içeriklerdeki içindikiler ve sözlük bölümünden nasıl yararlanılacağına ilişkin bilgi verilir.
Okuma	5 6 7	Medya metinlerini değerlendirir.	İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.
Okuma	5	Metin türlerini ayırt eder.	Hikâye, fabl, masal, haber metni türleri tanıtılır. Metin türleri ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmez.
Okuma	5	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	a) Resim ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır. b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.
Okuma	6 7	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.

			b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak "edu" ve "gov" uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.
Okuma	6	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır. b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.
Okuma	7	Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.	Hikâye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır.
Okuma	7	Görsellerle ilgili soruları cevaplar	a) Duvar yazısı ve karikatürlerin incelenmesi ve bunlarla ilgili görüş bildirilmesi sağlanır. b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.
Okuma	8	Medya metinlerini analiz eder.	Medya metinlerinin amaçlarının (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme, eğlendirme, ikna etme) belirlenmesi sağlanır.
Okuma	8	Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.	Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırılması sağlanır.
Okuma	8	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	a) Blog ve şahsi internet sayfalarındaki bilgilerin güvenilirliği konusunda çalışmalar yapılır. b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak "edu" ve "gov" uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.
Okuma	8	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	a) Çizgi roman ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır. b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.
Dinleme / İzleme	4	Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	Öğrencilere medya metinleri (reklam, kamu spotu vb.) dinletilerek/izletilerek bunların hedef kitlesi ve amacı hakkında çıkarımda bulunmaları sağlanır.

Dinleme / İzleme	7	Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	a) Medya metnindeki örtülü anlamı belirlemesi sağlanır. b) Medya metninin hedef kitlesi ve amacının sorgulanması sağlanır.
Dinleme / İzleme	8	Dinledikleri/izledikleri medya metnini değerlendirir.	Medya metninin amacını ve kaynağını sorgulamaları sağlanır.
Yazma	6	Yazdıklarını paylaşır.	Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.
Yazma	7	Bilgilendirici metin yazar.	Öğrencilerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yazacaklarını belirleyerek bir metin taslağı oluşturmaları, düşünceyi geliştirme yollarını kullanmaları, yazılı ve çoklu medya kaynaklarından görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları sağlanır.
Yazma	7 8	Yazdıklarını paylaşır.	Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.
Yazma	8	Kısa metinler yazar.	Haber metni, günlük ve anı yazmaya teşvik edilir.

Tablo 2'ye bakıldığında Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) temel dil becerileri kazanımları ile medya okuryazarlığı becerilerinin ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu kazanımların öğrencilerin çeşitli medya araçları ile iletilen mesajları doğru anlamalarını, mesajların kaynağını ve doğruluğunu sorgulamalarını, karşılaştırmalar yaparak değerlendirmelerini ve yazma becerisiyle başkalarıyla paylaşmalarını hedeflediği söylenebilir. Bütün bu açıklamalara göre öğretim programlarında Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilebileceği ortaya çıkmaktadır.

6. Sonuç ve Öneriler

Değişen ve gelişen dünyada medya ve teknoloji kullanımının artmasıyla birlikte bireylerin dünyayı anlama şekli değişmiş ve bireyler bilgi ve mesaj yoğunluğuna maruz kalmıştır. Yazılı ve görsel bir metni sadece okumak ve izlemek artık yeterli olmamaktadır. Günümüzde çocuklar, gençler ve yetişkinler medya ortamında maruz kaldıkları etkili ve güçlü mesajları anlamalı, çözümlenmeli, değerlendirmeli ve farklı medya araçlarıyla kendilerini anlatabilecek yeteneklere sahip olmalıdır. Bu beceri ve yeteneklerin edinilmesinde medya okuryazarlığının önemli bir yeri vardır. Medya okuryazarlığı; görsel, işitsel ve basılı medya mesajlarına erişebilme; erişilen medyayı, mesaj ve ürünleri eleştirel bir bakış açısıyla analiz edip değerlendirebilmeyi içermektedir. Medya okuryazarlığı bireyin çevresindeki medyayı okuyabilme, anlayabilme ve gerektiğinde kendi medya mesajlarını üretebilme becerilerinin bütünüdür. Bu çerçevede medya

okuryazarlığı eğitimi öğrencilerden beklenen anlayabilme, sorgulayabilme ve üretebilme becerilerinin gelişmesinde önemli katkılar sağlamaktadır.

Medya Okuryazarlığı becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik çözüm yollarından birinin medya okuryazarlığının Türkçe öğretimiyle ilişkilendirilmesi olduğu düşünülmektedir. Bu ilişkilendirmenin içerisinde Türkçe Dersi Öğretim Programı, temel dil becerileri, medya okuryazarlığı becerileri ve medya metinleri yer almalıdır. Metin çeşitliliğın sağlanması, öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmeleri için Türkçe derslerinde medya metinleri kullanılmalıdır. Bu medya metinlerinin okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik erişim, analiz, değerlendirme ve üretim becerileri ile ilişki olarak kullanılması Türkçe öğretimi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesini sağlayacaktır. Bu çerçevede Türkçe öğretimi ve medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesine yönelik medya okuryazarlığı kazanımlarının dil öğrenme alanlarının içerisinde yer alması veya Türkçe ders programı içerisinde ayrı bir medya okuryazarlığı öğrenim alanının oluşturulması gerektiği anlaşılmaktadır.

Medya okuryazarlığı ve Türkçe öğretimi alanlarının ilişkilendirilmesi kapsamında yapılan bu çalışma sonucunda şu öneriler getirilebilir:

6.1. Medya Okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Öneriler

- Medya Okuryazarlığı dersinin günümüzde seçmeli ders konumundan çıkarılması ve okul öncesi, ilkököl, ortaoköl ve lise eğitiminde zorunlu bir ders olarak verilmesi gerekmektedir.
- Medya okuryazarlığı eğitiminin sınıf düzeylerine göre aşamalı olarak farklılaşması; genişlemesi; öğretim programı, öğretim materyali, ders kitabı ve kılavuz kitapların hazırlanması gerekmektedir.
- Medya okuryazarlığı dersinin okullarda ve sürekli eğitim merkezlerinde İletişim Fakülteleri mezunları tarafından verilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.
- Medya Okuryazarlığı dersini günümüzde hangi branştaki öğretmenin vermesi gerektiğinden ziyade eğitim fakültelerinde Medya Okuryazarlığı Öğretmenliği Bölümlerinin açılması ve bu alanda lisans düzeyinde eğitim almış Medya Okuryazarlığı öğretmenleri tarafından verilmesi düşünülmelidir.
- Medya Okuryazarlığı dersleri için okul ortamında gerekli fizikî ortam sağlanmalı, araç gereç temini yapılmalı ve medya eğitimi laboratuvarları oluşturulmalıdır.
- Kavram olarak artık kendini kabul ettiren yeni medyanın etkilerine karşı çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin bilinçlendirilmesine yönelik yeni medya eğitimi üzerine araştırmaların yapılması ve ders programlarında yeni medya eğitimi beceri ve kazanımlarının yer alması gerekmektedir.
- Öğretmen adaylarını yetiştiren kurum olarak Eğitim Fakültelerinde yer alan bütün bölümlerin programlarında medya okuryazarlığı dersi zorunlu ders olarak yer almalıdır.
- Medya okuryazarlığı eğitiminin sürekli eğitim kapsamına alınabilmesi için ailelere yönelik seminerler düzenlenmeli, ebeveyn ve yetişkin eğitimine yönelik projeler hazırlanmalıdır.
- Okul öncesi, yükseköğretim ve yetişkin eğitime yönelik medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili akademik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

- Okullarda medya okuryazarlığı dersi veren öğretmenlerin medya okuryazarlığı bilgi ve becerilerini ölçmeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.
- Medya okuryazarlığı eğitiminin okullarda korumacı yaklaşımdan ziyade eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımıyla yapılması gerekmektedir.
- Ülkemizdeki medya okuryazarlığı eğitimi ile gelişmiş ülkelerdeki medya okuryazarlığı eğitiminin karşılaştırılmasına yönelik araştırmalar arttırılmalıdır.
- Medya okuryazarlığının diğer derslerle ilişkilendirilmesine yönelik medya okuryazarlığı beceri ve kazanımları ile diğer ders programlarındaki beceri ve kazanımların uygunluğu üzerine araştırmalar yapılmalıdır.

6.2. Türkçe Öğretimi ve Medya Okuryazarlığının İlişkilendirilmesine Yönelik Öneriler

- Türkçe derslerinde zengin bir içerik ve medya okuryazarlığı ortamı sağlamak amacıyla medya metni olarak reklam, dizi, film, müzik, afiş ve haber metinlerine yer verilmelidir.
- Türkçe dersi programları, gelişen medya ve teknolojiler karşısında bilinçli medya okuryazarlığı ve temel dil becerileri kapsamında yenilenmeli ve belirli aralıklarla güncellenmelidir.
- Türkçe dersinin medya okuryazarlığı ile ilişkilendirilmesine yönelik Türkçe ders programlarındaki beceri ve kazanımları ile Medya Okuryazarlığı dersi beceri ve kazanımlarının uygunluğu üzerine araştırmalar yapılmalıdır.
- Türkçe ders programı içerisinde yer alan okuma, dinleme, konuşma ve yazma öğrenme alanlarına ilave olarak medya okuryazarlığı öğrenme alanının oluşturulması düşünülmelidir.
- Türkçe öğretimi ve medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesi üzerine öğretmen ve öğrenci becerisini ölçen deneysel çalışmalar ve doktora düzeyinde araştırmalar yapılmalıdır.
- Alan yazında eksik olarak görülen ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersi ile medya okuryazarlığının ilişkilendirilmesi üzerine çalışmalar yapılmalıdır.
- Medya eğitiminde yeni bir kavram olarak ortaya çıkan sosyal medya okuryazarlığı ile Türkçe öğretiminin ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Dil, edebiyat ve medya eğitiminin ilişkilendirilmesi kapsamında Medya Okuryazarlığı dersinin ortaokulda Türkçe öğretmenleri, lisede Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri tarafından verilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Ainamo, M. (2018). *Development of Learning Environments from A Student Learning Perspective*. Doctoral Thesis. Finland: Laurea University of Applied Sciences.
- Akaydın, Ş. ve Kurnaz, H. (2015). Türkçe Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri. *Türkçenin Eğitim-Öğretimine Yönelik Çalışmalar* içinde (Ed.: E. Coşkun vd.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, H. ve Şahin, A. (2020). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Alagöz, Ç. (2012). *Türkiye’de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Medya Okuryazarlığı*. Uzmanlık Tezi. Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Altun, A. (2014). Medya Okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Türkçe Yayınlar: Bir Bibliyografya Denemesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(9), 5-15.
- Altun, A. (2016). Medya Okuryazarlığı Eğitimi: Önemi ve İhtiyaçları. *Medya Okuryazarlığı içinde* (Ed.: M. C. Şimşek ve N. Türkoğlu). İstanbul: Pales yayınları.
- Altun, A. D. (2010). *Medya Okuryazarlığının Sosyal Bilgiler Programlarıyla İlişkilendirilmesi ve Öğretimi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Arhan, S. ve Yavuz, İ. (2016). Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Politikaları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2, 95-110.
- Bacaksız, T. (2010). *Medya Okuryazarlığı Dersinde Gazete ve Dergi Kullanımı: İzmir’de Medya Okuryazarlığı Dersinin Öğrencilerin Gazete ve Dergi Okuma Alışkanlıklarına Olan Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bazalgette, C. (1991). *Media Education*. London: Hodder and Stoughton.
- Bazalgette, C. (2010). *Teaching Media in Primary Schools*. Los Angeles: Sage Publications.
- Bialik, M. & Fadel, C. (2015). *Skills For The 21st Century: What Should Students Learn*. Centre for Curriculum Redesign, Boston: Massachusetts.
- Bilici, İ. E. (2020). *Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Binark, M. ve Bek, M. G. (2010). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Braun, L. W. (2007). *Teens, Technology and Literacy: or, Why Bad Grammar isn't Always Bad*. Connecticut: Libraries Unlimited.
- Buckingham, D. (2009). *Media Education: Literacy Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Buckingham, D. & Domaille, K. (2009). Making Media Education Happen: A Global View, *Media Education in Asia inside* (Ed.: C. K. Cheung). New York: Sage Publication.
- Calp, M. (2010). *Özel Eğitim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Considine, D. vd. (2009). Teaching and Reaching The Millennial Generation Through Media Literacy. *Journal of Adolescent Adult Literacy*, 52(6), 471-481.
- Çakmak, E. (2010). *İngiltere ve Türkiye’deki İlköğretim Medya Okuryazarlığı Eğitimi Program ve Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Çakmak, E. ve Altun, A. (2013). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Medya Okuryazarlığı Eğitimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9 (2), 152-170.
- Çetinkaya, S. (2008). *Bilinçli Medya Kullanıcıları Yaratma Sürecinde Medya Okuryazarlığının Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Çinelioğlu, G. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Deveci, H. ve Çengelci, T. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarından Medya Okuryazarlığına Bir Bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.

- Elma, C. vd. (2009). Medya Okuryazarlığı Dersinin Okul Müdürlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 87-96.
- Fadel, C. & Trilling, B. (2009). *21 St Century Skills: Learning for Life in Ourtimes*. John Wiley and Sons Inc.
- Fedorov, A. (2008). Media Education Around The World: Brief History, *Acta Didactica Napocensia*, 1, 2.
- Freire, P. & Macedo, D. (1998). *Okuryazarlık Sözcükleri ve Dünyayı Okuma*. (Çev. S. Ayhan). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gedik, M. (2015). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 54, 779-809.
- Geertz, C. (1980). Blurred Genres. *The American Scholar*, 49, 165-179.
- Gömleksiz, M. N. ve Duman, B. (2013). Medya Okuryazarlığı Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğrenci ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 8 (9), 265-278.
- Gün, M. ve Demirel, A. (2020). Türkçe Eğitiminde Yeni Okuryazarlık Türleri. *Türkçe Eğitimine Genel Bir Bakış* içinde (Ed.: A. Z. Güven) Ankara: Pegem Akademi.
- Gün, M. ve Kaya, İ. (2016). 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (7-8. Sınıflar) Medya Okuryazarlığı Dersi Eğitimine Uygunluğu. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 52, 285-300.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güzel, K. ve Karatay, H. (2019). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hobbs, R. (1998). The Seven Great Debates in the Media Literacy Movement. *Journal of Communication*, 48(1), 16-32.
- Hobbs, R. (2006). Reconceptualizing Media Literacy for Digital Age. *Digital Literacies for Learning*, 99-109.
- Hobbs, R. & Jensen, A. (2009). The Past, Present and Future of Media Literacy Education. *Journal of Media Literacy Education*, 1, 1-11.
- İnan, T. (2010). *Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ve Medya Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- İşcan, A. ve Baskın, S. (2020). *Türkçe Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Jols, T. & Thoman, E. (2008). *21. Yüzyıl Okuryazarlığı Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış ve Sınıf İçi Etkinlikler*. (Çev. C. Elma ve A. Kesten). Ankara: Ekinoks.
- Johnson, L. L. (2001). *Media, Education and Change*. New York: Oxford Peter Lang Publishing Inc.
- Kanatlı, F. ve Çekici Y. E. (2013). Türkçe Öğretiminde Disiplinler Arası Olanaklar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 223-234.
- Kansızoğlu, H. B. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(2), 469-486.

- Kaplan, K. (2017). *Medya Okuryazarlığı Dersinin Türkçe Öğretimiyle Birleştirilmesi Sürecinde Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmenlerinde Bulunması Gereken Yeterlilikler*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kara, Ö. T. (2021). *Sorularla Türkçe Eğitimi*. Ankara: Asos Yayınları.
- Karakoyun, F. (2014). *Çevrimiçi Ortamda Oluşturulan Dijital Öyküleme Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Adayları ve İlköğretim Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Karaman, M. K. (2016). Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 326-350.
- Karataş, A. ve Sözer, M. A. (2018). Eğitim Fakülteleri İçin Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8-2, 593-606.
- Kırkkılıç, H. A. (2022). *Türkçe Öğretimi Kuram/Metodoloji/Uygulama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koç, E. (2022). *Türkiye'deki Medya Okuryazarlığı Eğitimi için Bir Uygulama Önerisi*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Koçak, B. (2011). *İlköğretim Yedinci ve Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Algılar (Erzurum İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kress, G. (1992). Media Literacy As Cultural Technology in The Age of Media. *Media Education Worldwide* içinde (Ed.: C. Bazalgette vd.). London: British Film Institute.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *TÜBAR*, 28, 283-298.
- Kurudayıoğlu, M. ve Gociaoğlu, B. (2021). 21. Yüzyıl Becerilerinin Tanımlanması. 21. *Yüzyıl Becerileri ve Türkçe Eğitimi* içinde (Ed. H. E. Çocuk ve T. Soysal). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Masterman, L. (1997). A Rationale For Media Education. *Media Literacy in The Information Age: Current Perspectives*. (Ed.: R. Kubey). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- MEB. (2006a). *İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2006b). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2007). *İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2010). *Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2013). *Ortaokul Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- MEB. (2018a). *Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018b). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Medya Okuryazarlığı Öğretim Materyali*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- National Council of English Teachers and International Reading Association. (1996). *Standarts Fort He English Language Arts*, Urbana, IL: NCTE.
- Önal, H. İ. (2007). Medya Okuryazarlığı: Kütüphanelerde Yeni Çalışma Alanı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(3), 335-359.
- Özel, B. (2020). *Yeni Medya Okuryazarlığı Bağlamında Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Pekman, C. (2016). Avrupa Birliği'nde Medya Okuryazarlığı. *Medya Okuryazarlığı*. içinde (Ed.: M. C. Şimşek ve N. Türkoğlu). İstanbul: Pales Yayınları.
- Potter, W. J. (2008). *Media Literacy*. Thousand Oaks and CA: Sage Publications.
- Robertson, M. S. (2007). *Teaching Visual Literacy in the Secondary English/Language Arts Classroom: An Exploration of Teachers Attitudes, Understanding and Application*. Doctoral Thesis. Manhattan, Kansas: Kansas State University.
- RTÜK. (2012). Sonuç Bildirgesi. *Medya Okuryazarlığı Çalıştayı* (30 Haziran - 1 Temmuz 2012). <https://medyaokuryazarligi.gov.tr> (Erişim tarihi: 09.01.2023).
- Sayar, B. (2022). Türkiye'de Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Bir İnceleme, *Medya Okuryazarlığı Araştırmaları Dergisi*, 1-1, 7-14.
- Sayın, H. ve Göçer, A. (2016). Medya Okuryazarlığı Becerilerinin İlköğretim (6, 7 ve 8. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006) İçerisindeki Yeri. *Millî Eğitim*, 212, 115-137.
- Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Silverblatt, A. & Eliceiri, E. M. E. (1997). *Dictionary of Media Literacy*. Westport, CT: Greenwood Publishing Group Inc.
- Sneed, D. K. vd. (1990). *Promoting Media Literacy in the High School Social Science Curriculum*. Spain: The Clearing House.
- Şahin, A. (2011). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tanrıkulu, F. (2014). *Medya Okuryazarlığı Bağlamında Çocuk Dergileriyle Zenginleştirilmiş Türkçe Dersinin Etkililiği: Bir Eylem Araştırması*. Doktora Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Tanrıverdi, B. ve Apak, Ö. (2010). Türkiye, Finlandiya ve İrlanda İlköğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Eğitimi Açısından Karşılaştırılması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (2), 1153-1213.
- Tiryaki, S. ve Akca, Ü. (2021). Medya Okuryazarlığı Ders Kitapları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Social Sciences Research Journal*, 10 (4), 958-969.
- Tompkins, G. E. (2009). *Language Arts: Patterns of Pracrice*. New Jersey: Pearson.
- Tüzel, S. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Medya Okuryazarlığı Eğitimi: Bir Eylem Araştırması*. Doktora Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

- Tüzel, S. (2013). İngiltere, Kanada, ABD ve Avustralya Ana Dili Öğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Bağlamında İncelenmesi ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2291-2316.
- Uğurhan, Y. Z. C. (2021). Sosyal Medya Okuryazarlığı Becerilerinin Ölçümlenmesi. *Sosyal Medya Okuryazarlığı içinde* (Ed.: G. D. Türk). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- UNESCO. (1982). Grunwald Declaration. *International Conference on Media Education*. Germany: Grunwald.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Van Bauwel, S. (2008). Media Literacy and Audiovisual Languages: A Case Study From Belgium. *Educational Media International*, 45 (2), 119-130.
- Yaylı, D. (2010). Medya Okuryazarlığı ve Türkçe Öğretimi, *Prof. Dr. Cahit Kavcar Türkçe Eğitim Çalıştayı*, 13-15 Mayıs 2010, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 253-261.
- Yeşiltaş, E. ve Yılmaz, A. (2021). Eğitimde Medya Okuryazarlığı ile İlgili Araştırmalara Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18, 4903- 4929.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Ş. (2017). *Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Medya Okuryazarlığı Eğitimi ile İlgili Becerileri ve Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Yıldız, C. vd. (2010). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, M. (2021). *Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.